

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-71-15>
УДК 336.74:338.242.2(477)

Анатолій Іванович Ковальов*

доктор економічних наук, професор
rector@oneu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6128-7012>

Валерій Юрійович Іванов*

здобувач ступеня доктора філософії
IvanovValerii@proton.me
<https://orcid.org/0009-0003-7260-7370>

*Одеський національний економічний університет,
вул. Преображенська, 8, Одеса, 65082, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ МОНЕТАРНИХ ВАЖЕЛІВ І СТИМУЛІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад і розроблення інфологічної моделі вдосконалення монетарних важелів і стимулів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні. У ході дослідження виявлено, що ефективне функціонування підприємницьких структур значною мірою залежить від прогнозованості та адаптивності монетарної політики, яка інтегрується у загальнодержавну стратегію сталого розвитку. Запропоновано інфологічну модель вдосконалення монетарних важелів і стимулів, що включає п'ять взаємопов'язаних блоків: вхідні параметри, монетарні важелі, монетарні стимули, процеси трансформації та очікувані результати. З'ясовано, що ефективне використання облікової ставки, норм обов'язкових резервів, валютного регулювання, процентних ставок та операцій на відкритому ринку сприяє стабілізації фінансового середовища та стимулює розвиток бізнесу. Обґрунтовано, що в умовах воєнних ризиків та глобальної економічної невизначеності стратегічне поєднання передбачуваної монетарної траєкторії з цільовими фіскальними та інвестиційними програмами дозволяє знизити вартість капіталу, розширити довгі ресурси та забезпечити стійке відновлення підприємницької діяльності. Інтеграція міжнародного досвіду, зокрема країн ЄС, із національними особливостями економіки забезпечує ефективність механізмів монетарної трансмісії та підвищує прогнозованість середовища для інвесторів і бізнесу. Отримані результати дослідження мають практичне значення для розроблення стратегічних рішень у сфері монетарної політики, адаптації фіскальних засобів, розвитку ринку капіталу та впровадження макропруденційних механізмів, що сприяють інноваційним перетворенням, екологічній орієнтації та розширенню інвестиційних можливостей суб'єктів господарювання. Запропонована модель може бути використана для підвищення ефективності державного регулювання, забезпечення макроекономічної стабільності та підтримки конкурентоспроможності національного бізнесу в умовах економічних і геополітичних викликів.

Ключові слова: монетарна політика, монетарні важелі, монетарні стимули, конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, інфологічна модель.

JEL Classification: E52; E58; L53; O43.

Як цитувати: Ковальов, А. І., & Іванов, В. Ю. (2025). Вдосконалення монетарних важелів і стимулів для підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні. *Соціальна економіка*, 71, 169–186. doi.org/10.26565/2524-2547-2025-71-15

Вступ. В умовах глобалізаційних процесів та динамічних трансформацій світової економіки питання підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання набуває стратегічного значення для забезпечення стійкого розвитку національної економіки. Одним із ключових чинників формування сприятливого середовища для розвитку бізнесу є ефективність монетарної політики та застосування відповідних важелів і стимулів. У контексті воєнних ризиків, макроекономічної нестабільності та необхідності інтеграції до європейського економічного простору особливої ваги набуває завдання вдосконалення засобів монетарної політики. Йдеться про пошук оптимального балансу між забезпеченням макроекономічної стабільності та розширенням доступу господарюючих суб'єктів до фінансових ресурсів. Актуальність проблематики зумовлена тим, що монетарні засоби мають не лише стабілізаційний, а й стимулюючий потенціал, здатний активізувати інвестиційну та інноваційну діяльність бізнесу, сприяти модернізації виробництва та впровадженню принципів сталого розвитку.

У сучасних умовах розвитку української економіки постає необхідність переосмислення традиційних підходів до використання монетарних важелів і стимулів. Практична значущість проблеми визначається потребою у створенні комплексної системи, що дозволила б не лише реагувати на інфляційні та валютні коливання, а й забезпечувати стійке відновлення бізнес-активності, залучення інвестицій, розширення доступу до кредитних ресурсів і посилення інтеграційних процесів з країнами-членами ЄС. Це безпосередньо пов'язано з виконанням важливих завдань державної політики – підтриманням фінансової стабільності, сприянням відновленню економіки після воєнних руйнувань та забезпеченням довгострокових цілей сталого розвитку.

Попри значні напрацювання у сфері дослідження монетарної політики, низка питань залишаються недостатньо розробленими. Зокрема, не у повній мірі систематизованими є взаємозв'язки між окремими монетарними важелями й стимулами, трансформаційними процесами та кінцевими результатами їх впливу на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. Недосконалість існуючих підходів виявляється у надмірній фрагментарності регуляторних рішень, слабкій координації монетарної та фінансової політики, низькому рівні розвитку фінансового ринку

та обмеженій здатності економічних агентів прогнозувати монетарну траєкторію. Також практично відсутні адаптовані до українських реалій моделі, що інтегрували б європейський досвід у контексті воєнних ризиків та відновлення економіки.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення інфологічної моделі вдосконалення монетарних важелів і стимулів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні з урахуванням викликів воєнного часу та досвіду країн-членів ЄС.

Для досягнення зазначеної мети у статті поставлено такі завдання: узагальнити наукові підходи до визначення ролі монетарної політики у забезпеченні конкурентоспроможності бізнесу; розробити інфологічну модель вдосконалення монетарних важелів і стимулів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні; ідентифікувати ключові вхідні параметри, що визначають ефективність монетарних важелів і стимулів в умовах національної економіки; адаптувати європейські практики використання монетарних і квазімонетарних механізмів до українських умов.

Об'єктом дослідження є митна політика, а також її вплив на умови функціонування суб'єктів господарювання. Предметом дослідження є монетарні важелі та стимули як засоби підвищення конкурентоспроможності бізнесу та забезпечення сталого розвитку.

Огляд літератури. Дослідження сучасних вчених свідчать про багатовимірність проблеми вдосконалення монетарних важелів та стимулів для підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, що відображається у працях як зарубіжних, так і вітчизняних авторів. Значна частина досліджень зосереджується на взаємозв'язку між монетарною політикою, фінансовим розвитком та інноваційно-інвестиційною активністю підприємств. Так, R. Veugelers обґрунтовує, що продуктивність економіки прямо залежить від ефективності інноваційних політик, які потребують підтримки через фінансово-кредитні стимули (Veugelers, 2021). Схожого висновку доходять G. Carvelli, E. Bartoloni та M. Baussola, доводячи на основі SVAR-моделі, що монетарна політика у Європі має потенціал стимулювати інноваційну діяльність, хоча ефекти є асиметричними для різних секторів (Carvelli, Bartoloni, & Baussola, 2024). На додачу, дослідження A. De Crescenzo, E. Lepers і Z. Fannon по-

казує, що ефективність фінансових інструментів залежить від їхньої адаптації до валютних і ринкових умов, що підтверджує важливість гнучких механізмів кредитної підтримки інноваційних процесів у контексті глобальної нестабільності (De Crescenzo, Lepers, & Fannon, 2023).

Водночас F. Core та F. De Marco (2023) акцентують на ролі державних гарантій як механізму зниження ризиків і розширення доступу до кредитних ресурсів, що особливо важливо для малого й середнього бізнесу (Core & De Marco, 2023). У свою чергу Ю. Малахова, М. Хобта та Т. Гончар додатково підкреслюють, що важливою особливістю європейської практики є не лише використання гарантійних механізмів, а й поєднання їх із програмами технічної підтримки, моніторингу та оцінки інноваційних проєктів (Малахова, Хобта, & Гончар, 2021). У цьому контексті показовим є дослідження W. Lehofer і K. Hanina, яке підкреслює значення інклюзивності та широкого залучення зацікавлених сторін під час формування планів відновлення та стійкості (Lehofer & Hanina, 2024).

У роботі С. Altavilla, F. Canova та М. Ciccarelli наголошено на неоднорідності передавального механізму монетарної політики через банківські процентні ставки, що ускладнює досягнення бажаних ефектів на рівні всієї економіки (Altavilla, Canova, & Ciccarelli, 2020). Схожі результати отримали D. Andreeva і M. García-Posada, які показали, що цільові програми довгострокового рефінансування Європейського центрального банку активізували кредитування, однак ефективність їх впливу залежала від рівня конкуренції між банками (Andreeva & García-Posada, 2021). М. Benetton і D. Fantino також підкреслюють значення цільових монетарних заходів для стимулювання банківської активності, але наголошують на їх неоднозначності для різних категорій позичальників (Benetton & Fantino, 2021). Подібну тему розвивають А. Čehajić і М. Košak, які демонструють, що макроруденційна політика впливає на кредитування малих і середніх підприємств, водночас обмежуючи надмірні ризики (Čehajić & Košak, 2022).

У контексті ризиків F. Feiner Solís застерігає, що експансійна монетарна політика в умовах фінансiалiзацiї може призводити до накопичення дисбалансів, які підривають фінансову стабільність (Feiner Solís, 2023). Подібний наголос на ризиках роблять І. Abel та Р. Siklos, аналізуючи макроекономічні виклики у країнах Центральної Європи (Abel & P. Siklos, 2023). Дослі-

дження У. Ма та Х. Lin показує, що ефективність монетарних інструментів прямо залежить від рівня фінансового розвитку, що ставить під сумнів універсальність традиційних механізмів для країн із менш розвиненими ринками (Ma & Lin, 2016).

Сучасний дискурс також охоплює вплив монетарної політики на структурні трансформації. R. Papież аналізує кредитування секторів, чутливих до кліматичних ризиків, демонструючи, що банки все частіше інтегрують екологічні фактори у фінансові рішення (Papież, 2025). Chr. Kaserer і V. Trebel описують регуляторні зміни щодо лістингу малих і середніх підприємств, роблячи висновок, що доступ до ринків капіталу значною мірою залежить від спрощення нормативних вимог (Kaserer & Trebel, 2024). У дослідженні А. Нуснар показано, що прозорість центрального банку формує довгострокові інфляційні очікування, що є ключовим для довіри економічних агентів (Нуснар, 2025).

Необхідність формування ефективного поєднання монетарної та фінансової політики доводять Р. Canofari, G. Di Bartolomeo та М. Messori, наголошуючи на застосуванні комплексних підходів у постпандемічний період (Canofari, Di Bartolomeo, & Messori, 2023). Подібний акцент роблять G. Ascari, D. Bonam, L. Mori та А. Smadu, які аналізують фінансово-монетарні взаємозв'язки в Єврозоні (Ascari, Bonam, Mori, & Smadu, 2025). У роботі В. Коваленко, М. Слатвінської, С. Шелудько, О. Бескровного та К. Черкашиної аргументовано, що координація цих політик в Україні має критичне значення для економічного зростання в умовах воєнної економіки (Kovalenko, Slatvinska, Sheludko, Beskrovnyi, & Cherkashyna, 2024).

Український контекст використання монетарних важелів і стимулів представлений низкою досліджень. Так, К. Чернецький аналізує валютну політику України в умовах фінансової турбулентності, роблячи висновок про необхідність більшої гнучкості валютного курсу (Чернецький, 2025). І. Школьник та Ю. Огорілко розглядають імплементацію режиму інфляційного таргетування в Україні, підкреслюючи як здобутки, так і виклики цієї моделі (Школьник & Огорілко, 2023). І. Клопов та Я. Огренич формують стратегічну модель післявоєнного економічного відновлення, яка базується на ефективному поєднанні монетарних стимулів і структурних реформ (Klopov & Ohrenych, 2024). О. Чубка та О. Курило показують приклад впливу державних кредитних програм на рівні регіонів, наголо-

шуючи на важливості таргетованої підтримки підприємництва (Чубка & Курило, 2022). Водночас дослідження Т. Щербань, В. Гоблик, Т. Черничко, В. Пігош й І. Козик доводить, що цифрова трансформація економіки України є як викликом, так і можливістю: інноваційне кредитування здатне прискорити структурні зміни, але потребує прозорих механізмів фінансування та державних гарантій для подолання системних ризиків (Shcherban, Hoblyk, Chernychko, Pigosh, & Kozyk, 2025).

Зовнішні фактори, такі як енергетичні шоки, суттєво модифікують ефективність монетарної політики. N. Mirza, B. Naqvi, S. Rizvi та S. Boubaker демонструють, що режим інфляційного таргетування ускладнюється під впливом коливань цін на енергоносії (Mirza, Naqvi, Rizvi, & Boubaker, 2023). Фахівці ОЕСР оцінюють вплив війни в Україні на світові фінансові ринки, підкреслюючи необхідність посилення стійкості національних фінансових систем (OECD, 2022).

Важливою є також перспектива теоретичних досліджень щодо функціонування монетарних важелів і стимулів. A. Lipton та M. Serri, G. Caldarelli й G. Cimini аналізують взаємозв'язки в банківських мережах і доводять, що системні ризики можуть поширюватися через міжбанківські канали, що обмежує ефективність традиційних монетарних важелів (Lipton, 2016; Serri, Caldarelli, & Cimini, 2016). Додатковий вимір пропонують J. D. Valdivia Coria та D. D. Valdivia Coria (2019), які показують, що макропруденційна політика протидії фінансовим дисбалансам може зменшити циклічність кредитування та стабілізувати сектори економіки (Valdivia Coria & Valdivia Coria, 2019).

Узагальнюючи результати огляду літератури, можна констатувати, що сучасні дослідження підкреслюють важливість комплексного підходу до формування монетарної політики: поєднання традиційних засобів із таргетованими кредитними програмами, врахування фінансіалізації та кліматичних ризиків, а також посилення прозорості та координації з фіскальною політикою. Для України актуальними є аспекти адаптації досвіду країн-членів ЄС до умов воєнної та поствоєнної економіки, що потребує вдосконалення інституційної спроможності та стратегічної інтеграції монетарних важелів і стимулів у ширший контекст економічної політики.

Методологія дослідження. Методологічна база дослідження ґрунтується на системному підході, який передбачає комплекс-

ний аналіз монетарних важелів і стимулів у контексті їхнього впливу на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. В основі роботи лежить інтеграція теоретико-концептуальних положень монетарної політики з практичними аспектами їх реалізації у сучасних умовах глобалізаційних трансформацій та воєнних викликів.

Передусім було здійснено аналіз основних дефініцій, що становлять концептуальне ядро дослідження. До ключових понять віднесено: монетарна політика, монетарні важелі, монетарні стимули, конкурентоспроможність суб'єктів господарювання, сталий розвиток та макроекономічна стабільність. Для їх уточнення застосовано методи критичного огляду наукових джерел і порівняльного аналізу підходів, представлених у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Це дало змогу сформулювати авторське бачення понятійно-категоріального апарату, що стало підґрунтям для побудови інфологічної моделі вдосконалення монетарних важелів і стимулів підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні.

Методологічний інструментарій дослідження включає: системний аналіз – застосований для ідентифікації та узагальнення взаємозв'язків між макроекономічними параметрами, монетарними засобами та результативними показниками діяльності суб'єктів господарювання; метод індукції та дедукції – використані для переходу від емпіричних фактів до формування загальних висновків щодо ефективності монетарних важелів і стимулів; порівняльний аналіз – застосований для дослідження досвіду країн-членів ЄС та можливостей його адаптації до національних умов України; метод моделювання – реалізований через побудову інфологічної моделі вдосконалення монетарних важелів і стимулів, яка структурно відображає причинно-наслідкові зв'язки між монетарною політикою та економічним розвитком.

У цілому застосований методологічний підхід забезпечує цілісне розуміння процесів трансформації монетарного середовища та дозволяє розробити рекомендації щодо вдосконалення механізмів використання монетарних важелів і стимулів для підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання України.

Основні результати. Ефективне функціонування суб'єктів господарювання в умовах глобалізації та динамічних трансформацій світової економіки значною мірою залежить від дієвості монетарних важелів і стимулів, що застосовуються

у національній економічній системі. Монетарна політика, інтегрована в загальнодержавну стратегію сталого розвитку, виступає ключовим інструментом формування сприятливого фінансового середовища, необхідного для підвищення конкурентоспроможності бізнесу, забезпечення макроекономічної стабільності та збалансованого економічного зростання. Відтак, у сучасних умовах особливої актуальності набуває вдосконалення монетарної політики, що передбачає пошук балансу між стабільністю грошово-кредитної системи та потребами реального сектору економіки у доступних фінансових ресурсах. Недосконалість існуючих засобів, значні коливання валютного ринку, інфляційні ризики та нестабільність процентних ставок зумовлюють необхідність удосконалення підходів до використання як прямого, так і опосередкованого впливу монетарних важелів і стимулів на діяльність суб'єктів господарювання. Тому покращення монетарних засобів, зокрема у контексті реалізації принципів сталого розвитку, має забезпечити не лише підвищення ефективності господарської діяльності,

а й сприяння інноваційним перетворенням, впровадженню екологічно орієнтованих технологій та розширенню інвестиційних можливостей бізнесу.

Побудова інфологічної моделі вдосконалення монетарних важелів і стимулів для підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання є необхідною передумовою для систематизації взаємозв'язків між ключовими елементами монетарної політики та її впливом на економічний розвиток. У сучасних умовах трансформацій національної та глобальної економіки, посилення інтеграційних процесів та потреби адаптації до викликів сталого розвитку, використання фрагментарних або інтуїтивних підходів до регулювання грошово-кредитного середовища втрачає свою ефективність. Саме тому постає потреба у комплексній моделі, яка дозволить узгодити вхідні параметри, засоби, трансформаційні механізми та очікувані результати впливу важелів і стимулів монетарної політики на суб'єкти господарювання (рис. 1).

Запропонована інфологічна модель структурно охоплює п'ять взаємопов'язаних

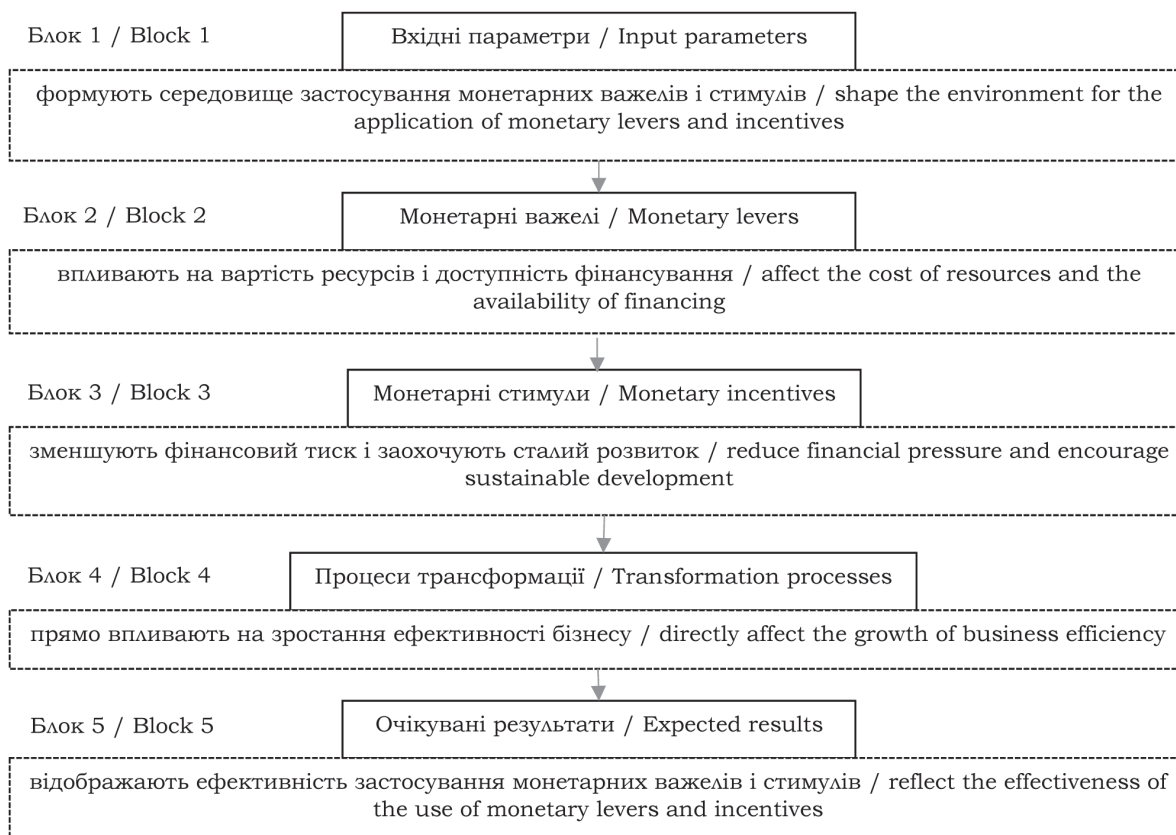

Рис. 1. Інфологічна модель вдосконалення монетарних важелів і стимулів підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні

Fig. 1. Infological model of improving monetary levers and incentives to increase the competitiveness of business entities in Ukraine

блоків: вхідні параметри, що відображають макроекономічні умови здійснення монетарної політики; монетарні важелі, які визначають вартість фінансування та ліквідність ринку; монетарні стимули, що створюють додаткові можливості для розвитку бізнесу; процеси трансформації, які демонструють причинно-наслідковий зв'язок між зміною монетарних умов і модернізацією економічної діяльності; та очікувані результати, що слугують ключовими індикаторами досягнення цілей конкурентоспроможності й сталого розвитку.

Побудова такої моделі має важливе практичне значення, оскільки дозволяє:

- уніфікувати та систематизувати дані про фактори та засоби монетарної політики;
- визначати пріоритетні напрями впливу монетарних важелів і стимулів з урахуванням специфіки національної економіки;
- адаптувати найкращі міжнародні практики, зокрема досвід країн-членів ЄС, до національних умов.

Тому інфологічна модель виступає ефективним інструментом стратегічного планування, дозволяючи узгодити монетарні засоби із завданнями інноваційного розвитку та цифровізації економіки, а також сприяти досягненню довгострокових цілей сталого розвитку.

Блок «Вхідні параметри» в інфологічній моделі включає ключові чинники, що визначають ефективність формування та реалізації монетарних важелів і стимулів розвитку суб'єктів господарювання. Їх комплексна оцінка дозволяє не лише ідентифікувати поточний стан економічного середовища, а й визначити можливості та обмеження для підвищення конкурентоспроможності підприємницьких структур у контексті сталого розвитку.

До основних вхідних параметрів, на наш погляд, належать:

1. Темпи економічного зростання є базовим фактором, що визначає ефективність застосування монетарних важелів та стимулів. У періоди стабільного або прискореного зростання зростає потреба у стимулюванні інвестиційної та виробничої активності через м'які монетарні інструменти, зокрема зниження облікової ставки, розширення доступу до кредитних ресурсів та активізацію інвестиційних програм. Натомість у фазах економічного спаду центральний банк зазвичай використовує рестриктивні заходи, спрямовані на стримування інфляційного тиску та стабілізацію фінансової системи (Solis, 2023).

Для України, економіка якої характеризується циклічними коливаннями та високою залежністю від зовнішніх шоків, гнучкість монетарної політики є критично важливою умовою збереження макроекономічної стабільності.

2. Інфляція виступає ключовим показником, що безпосередньо визначає вибір та інтенсивність монетарних інструментів. Високий рівень інфляції вимагає жорсткої монетарної політики: підвищення облікової ставки, посилення резервних вимог до банків та обмеження грошової пропозиції. Натомість у періоди низької інфляції можливе застосування стимулюючих інструментів, таких як операції з рефінансування, зниження ставок та активізація програм підтримки малого та середнього бізнесу. В Україні після кризових 2014-2015 рр. і до початку воєнних дій 2022 р. відбувалося поступове зниження інфляції завдяки запровадженню режиму інфляційного таргетування, однак воєнні ризики та порушення логістичних ланцюгів спричинили новий виток інфляційного тиску.

3. Стабільність валютного курсу є визначальним фактором у формуванні середовища для реалізації монетарної політики (Mirza, Naqvi, Rizvi, & Boubaker, 2023). У країнах з високою відкритістю економіки, таких як Україна, значні коливання валютного курсу безпосередньо впливають на рівень інфляції, інвестиційний клімат та конкурентоспроможність національної продукції. У періоди валютної нестабільності Національний банк України змушений застосовувати інтервенції на валютному ринку, підвищувати облікову ставку та обмежувати відтік капіталу.

4. Ефективність монетарних важелів та стимулів значною мірою залежить від узгодженості монетарної та фіскальної політики. У разі надмірного дефіциту державного бюджету та високого боргового навантаження монетарна політика змушена набувати жорсткішого характеру для стримування інфляційних ризиків та забезпечення стабільності державних фінансів. Для України, де у воєнних умовах спостерігається зростання бюджетного дефіциту та залежність від зовнішніх фінансових впливів, координація дій Національного банку України та Міністерства фінансів України є необхідною передумовою ефективного застосування стимулюючих важелів без поглиблення макроекономічних дисбалансів (Kovalenko, Slatvinska, Sheludko, Beskrovnyi, & Cherkashyna, 2024).

5. Рівень розвитку фінансового ринку визначає ефективність механізмів трансмі-

сії монетарної політики. Недостатній рівень розвитку фінансових інститутів, обмежений доступ підприємств і домогосподарств до кредитних ресурсів та слабка довіра до банківської системи знижують ефективність навіть найбільш зважених рішень центрального банку (Ma & Lin, 2016). Позаяк розбудова розвиненої фінансової екосистеми, включно з удосконаленням механізмів фондового фінансування та розширенням ринку капіталів, створює передумови для більш результативного використання монетарних стимулів у середньостроковій перспективі.

6. Зовнішньоекономічна кон'юнктура, зокрема рівень світових цін на енергоносії, продовольство та сировину, впливають на валютний курс, інфляційні очікування та платіжний баланс України. У випадку сприятливої зовнішньої кон'юнктури посилюється експортний потенціал та надходження валютних ресурсів, що дозволяє застосовувати м'якші монетарні стимули. У протилежних умовах зростає потреба у рестриктивних заходах для збереження макроекономічної стабільності. Зважаючи на залежність української економіки від зовнішніх ринків, цей фактор має довгостроковий системний характер.

7. Геополітичні та воєнні ризики є потужним дестабілізуючим фактором монетарного середовища. Воєнні дії, політична нестабільність та ризики інвестиційної непередбачуваності призводять до впливу капіталу, скорочення кредитної активності та посилення інфляційного тиску. У таких умовах Національний банк України змушений впроваджувати антикризові заходи: підвищення ключових ставок, запровадження валютних обмежень та використання інструментів підтримки банківської системи (OECD, 2022).

8. Соціально-економічні очікування населення та бізнесу безпосередньо впливають на монетарну політику, яка є ефективною лише за умови довіри до центрального банку та стабільних очікувань економічних агентів. Очікування інфляції, курсової стабільності та загальної макроекономічної безпеки безпосередньо впливають на інвестиційні та споживчі рішення. У періоди підвищеної невизначеності, як-от у воєнні роки, навіть стимулюючі заходи можуть мати обмежений ефект через зростання схильності населення та бізнесу до заощаджень і мінімізації ризиків.

Відтак сукупність вхідних параметрів відображає багатовимірну структуру середовища, в якому функціонують монетарні важелі та стимули. Їх комплексний аналіз є необхідною передумовою для розро-

блення ефективних заходів і засобів підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в умовах глобалізаційних викликів і трансформацій національної економіки.

Ми вважаємо, що необхідно сформувати системну рамку вдосконалення ключових макроекономічних факторів розвитку суб'єктів господарювання в Україні з урахуванням дій Національного банку України, актуальних умов воєнного часу та релевантного досвіду країн-членів ЄС. Акцент доцільно робити на засобах монетарної, курсової та макропруденційної політики, координації з фіскальною політикою, а також на розвитку ринку капіталу та зовнішньоекономічних умов.

Насамперед повернення до сталого зростання потребує поєднання передбачуваної монетарної траєкторії з активною політикою інвестиційного відновлення. З боку Національного банку України критично зберігати прозорий монетарний реакційний механізм: регулярні комунікації щодо прогнозу інфляції, умовного шляху облікової ставки та валютно-курсорової стратегії знижують невизначеність інвесторів і зменшують премії за ризик у ставках кредитування бізнесу. Паралельно уряд має застосовувати інструменти, споріднені до європейського Плану відновлення та стійкості (European Commission, 2021): цільові грантово-кредитні програми на цифровізацію, енергоефективність малого та середнього бізнесу, локалізацію критичних виробництв та оборонно-промисловий комплекс, що в країнах-членах ЄС дало мультиплікативний ефект на інвестиції та зайнятість. Для України доцільно інституційно «зшити» бюджетні стимули з портфельними гарантіями та квазіринковими інструментами через національні та європейські фінансові інститути (аналог рольової моделі Польського банку розвитку у Польщі у зв'язці з Європейським інвестиційним фондом), що знижує вартість капіталу та розширює кредитну пропозицію для бізнесу у фазі відновлення.

Повернення інфляції до цілі « $5\% \pm 1$ п. п.» у середньостроковому горизонті залишається якорем довіри до гривні та базою для довгих контрактів бізнесу (Школьник & Огорілко, 2023). Національний банк України вже діє в логіці таргетування інфляції й узгоджує траєкторії дезінфляції та ключової ставки; послідовне утримання політики в реальному позитивному діапазоні до стійкого зниження інфляційних очікувань має поєднуватися з «даними-обумовленим» пом'якшенням, аби не задушити кредитну

активність. Практика центральних банків ЄС (зокрема Чехії) демонструє, що якірні очікування зміцнюються через поєднання передбачуваних рішень, оглядів інфляційного процесу та незалежних зовнішніх ревію моделей, що корисно імплементувати в українській комунікаційній рамці. Водночас антиінфляційний вклад фінансової політики – це таргетовані, а не загальні трансферти попиту. Європейський досвід показує, що широченні некондиційні дотації підвищують інфляційний тиск, тоді як капітальні видатки мають нижчий проінфляційний профіль і вищу довгострокову віддачу (Ascarì, Bonam, Mori, & Smadu, 2025).

Національний банк України вже реалізує Стратегію пом'якшення валютних обмежень, переходу до більшої гнучкості обмінного курсу та повернення до інфляційного таргетування, що є оптимальним у відкритій економіці з волатильними зовнішніми шоками (Чернецький, 2025). Для бізнесу важлива саме прогнозованість режиму: чіткі етапи лібералізації, зрозумілі правила інтервенцій та механізми згладжування спекулятивних хвиль знижують хеджеві витрати експортерів/імпортерів. Досвід країн Центральної і Східної Європи підтверджує: керована гнучкість з прозорим «lean-against-the-wind» інтервенційним правилом краще підтримує конкурентоспроможність і фінансову стабільність, ніж жорсткі фіксації, особливо за умов великих зовнішніх трансфертів і змін термінів торгівлі (Valdivia Coria & Valdivia Coria, 2019). Умовою є достатні золотовалютні резерви та узгодженість із фінансовою та борговою стратегією (планування валютних запозичень/погашень), що також підкріплюється рамкою МВФ і відповідними маяками щодо валютного курсу.

Європейська практика після пандемії показала ефективність «policy-mix»: монетарна влада тримає курс на дезінфляцію й фінансову стабільність, тоді як фінансова – переорієнтовує видатки в бік продуктивних інвестицій і структурних реформ (енергоефективність, цифровізація, логістика) (Canofari, 2023). Для України це означає середньострокову бюджетну рамку з «фінансовими правилами воєнного часу» (пріоритизація оборонних і відновлювальних інвестицій, ліміти на некондиційні трансферти), узгодженими з траєкторією інфляції та облікової ставки Національного банку України. Координаційні ради Мінфін-НБУ-Мінекономіки мають синхронізувати графіки запозичень, валютну структуру боргу й календар ОВДП із циклом рішень

Національного банку України, мінімізуючи ефект «виштовхування» приватного сектору. Інституційні стандарти ЄС (RRF, правила державної допомоги, прозорість субсидій) знижують проциклічність і розмивання монетарної трансмісії – ці підходи доцільно «локалізувати» в Україні.

Для розширення доступу бізнесу до капіталу варто рухатися у двох площинах. По-перше, макропруденційні інструменти «точкового налаштування» ризиків (рівень боргового навантаження для домогосподарств, контрциклічний буфер, ризик-ваги за валютними кредитами) за європейськими стандартами зменшують проциклічні «бульбашки» і вивільняють простір для кредитування малого та середнього бізнесу (Čehajić & Košak, 2022). По-друге, політика розвитку ринків капіталу має вирішувати структурну «банкоцентричність» фінансування: впровадження елементів Союзу ринків капіталу – стандартизація проспектів, захист міноритаріїв, спрощена лістингова дорога для малого та середнього бізнесу, оновлення сек'юритизаційних правил і податкових норм щодо інвестиційних продуктів – дозволяють залучати довгі ресурси для інфраструктури та інновацій без надмірної залежності від банків (Kaserer & Trebel, 2024). Партнерство з європейськими інституціями розвитку (Європейським інвестиційним фондом, Європейським інвестиційним банком) та національним інститутом гарантій – за моделлю Польського банку розвитку – розширює гарантійні ліміти й квазі-капітал для суб'єктів господарювання.

В умовах воєнних ризиків і змін ланцюгів поставок стратегія полягає в диверсифікації ринків збуту та логістики, а з боку макроекономічної політики – у зниженні трансмісії зовнішніх цінових шоків через курсово-інфляційний канал. Більш гнучкий курс у комбінації з таргетуванням інфляції підвищує здатність економіки поглинати термінові шоки, не переносячи їх у стійку інфляцію. Одночасно фінансові інструменти, сумісні з правом ЄС (державна допомога на інвестиції, страхування воєнних ризиків експорту, «зелені» та оборонні держзамовлення) мають бути спрямовані на підвищення частки переробки, енергоефективності та технологічної складової експорту – напрям, який у державах-членах ЄС фінансується саме через Фонд відновлення та стійкості й Інвестиційної програми ЄС та національні банки розвитку.

Макроекономічна політика в умовах війни повинна бути «антихрупкою»: пріоритет – ліквідні резерви, стрес-тести бан-

ків із воєнними сценаріями, розширення механізмів рефінансування під якісне забезпечення та готовність до швидких регуляторних послаблень «по тригерам» (як це практикували центральні банки ЄС у кризові періоди). Підтримка МВФ як рамка умовної довіри інвесторам, знижує ризикові премії та забезпечує прогнозованість політики (Klorov & Ohrenyush, 2024). Водночас доцільно розвивати інструменти страхування воєнних ризиків (у синдикації з європейськими експортно-кредитними агентствами) для приватних інвестицій у критичну інфраструктуру та переробну промисловість, що зменшує «ризик країни» для бізнесу.

На кінець, якір соціально-економічні очікувань населення та бізнесу – послідовність і передбачуваність. Національний банк України вже публікує ключові індикатори, прогнози та пояснення рішень; поглиблення цієї практики шляхом регулярних «монетарних звітів для громадськості», *forward guidance* з умовними правилами та розширенням опитувань очікувань малого та середнього бізнесу зменшує інформаційні асиметрії й підсилює трансмісію ставки в ринкові доходності. Європейський досвід показує, що коли урядові інвестиційні програми мають чіткі віхи, моніторинг та зворотний зв'язок (модель *Recovery and Resilience Facility*, незалежний аудит виконання «маяків»), очікування бізнесу стають менш волатильними, а приватні інвестиції краще «підхоплюють» державний імпульс. Для України це означає фіксацію реформ і проєктів відбудови на ключові показники ефективності, їхню синхронізацію з монетарним циклом та публічний контроль виконання.

Сукупна дія цих заходів підвищить прогнозованість середовища, знизить вартість капіталу, розширить довгі ресурси та перетворить інвестиційний імпульс від відбудови на довгострокову продуктивну динаміку бізнесу.

Блок «Монетарні важелі» в інфологічній моделі, що відображає вплив монетарної політики на вартість ресурсів і доступність фінансування суб'єктів господарювання в Україні, охоплює ключові інструменти регулювання грошово-кредитної сфери, які реалізуються Національним банком України з метою забезпечення макроекономічної стабільності та стимулювання економічної активності. До таких важелів належать: облікова ставка, норми обов'язкових резервів, валютне регулювання, процентні ставки за кредитами й депозитами та операції на відкритому ринку.

По-перше, облікова ставка є базовим монетарним інструментом, який визначає вартість кредитних ресурсів на ринку. Її зниження у стабільних макроекономічних умовах стимулює кредитування бізнесу, зменшує вартість залучених коштів та підвищує інвестиційну активність суб'єктів господарювання. Водночас підвищення ставки у періоди зростання інфляційних ризиків дозволяє стримати інфляційний тиск і зберегти стабільність фінансової системи. Практика країн-членів ЄС демонструє, що гнучке управління ключовою ставкою сприяє збалансуванню між цілями цінової стабільності та підтримкою економічного зростання.

По-друге, норми обов'язкових резервів є засобом, що безпосередньо впливає на обсяг ліквідності банківської системи. Підвищення резервних вимог призводить до зменшення ресурсів, доступних для кредитування, що може стримувати інфляційний тиск, але одночасно обмежувати можливості фінансування бізнесу (Serri, Caldarelli, & Cimini, 2016). Натомість зниження нормативів резервування за умови макрофінансової стабільності підвищує доступність кредитних ресурсів, стимулюючи інвестиції та розвиток суб'єктів господарювання, особливо у секторах реальної економіки.

По-третє, валютне регулювання визначає рівень валютної стабільності та передбачуваності для бізнесу. Лібералізація валютного ринку, яка відбувається в Україні у рамках євроінтеграційних процесів, створює умови для вільнішого руху капіталу та зменшення транзакційних витрат для експортерів та імпортерів. Водночас ефективне управління валютними резервами та інтервенціями Національного банку України дозволяє утримувати стабільність курсу гривні, що є ключовим фактором планування фінансових потоків суб'єктів господарювання та мінімізації валютних ризиків.

По-четверте, процентні ставки за кредитами й депозитами є одним із засобів монетарної політики, що безпосередньо впливає на вартість фінансових ресурсів та доступність фінансування для суб'єктів господарювання. Зниження процентних ставок за кредитами у стабільних макроекономічних умовах стимулює інвестиційну активність, дозволяючи підприємствам залучати дешевші ресурси для розширення виробництва, модернізації основних фондів та впровадження інноваційних технологій. Водночас підвищення ставок у періоди посилення інфляційного тиску стримує над-

мірне зростання кредитування, що допомагає запобігати перегріву економіки та фінансовим дисбалансам. З боку процентних ставок за депозитами формуються стимули для збереження коштів у національній валюті, що підтримує стабільність банківської системи та забезпечує достатній рівень ресурсної бази для кредитування бізнесу. Високі ставки у періоди підвищеної невизначеності сприяють утриманню ліквідності в банківському секторі, тоді як поступове зниження у фазі економічного зростання зменшує вартість залучення ресурсів для банків і, відповідно, здешевлює кредити для бізнесу.

По-п'яте, операції на відкритому ринку є засобом оперативного регулювання рівня ліквідності в банківському секторі (Lipton, 2016). Купівля цінних паперів Національним банком України стимулює збільшення грошової маси та доступність кредитів для бізнесу, тоді як продаж паперів спрямований на вилучення надлишкової ліквідності для стримування інфляційних процесів. Ефективність цих операцій у поєднанні з іншими монетарними інструментами дозволяє підтримувати оптимальний баланс між потребами економічного розвитку та збереженням фінансової стабільності.

У сучасних умовах трансформації національної економіки та збереження високого рівня макроекономічної невизначеності особливого значення набуває ефективне використання монетарних важелів, спрямованих на стимулювання розвитку суб'єктів господарювання. Діяльність Національного банку України у сфері монетарної політики має забезпечувати баланс між стабільністю національної валюти, контролем рівнем інфляції та підтримкою доступності фінансових ресурсів для бізнесу. Поточні виклики, зумовлені наслідками воєнної агресії, структурними дисбалансами фінансового сектору та зниженням інвестиційної активності, потребують переосмислення ролі таких важелів, як облікова ставка, норми обов'язкових резервів, валютне регулювання, процентні ставки за кредитами й депозитами, а також операції на відкритому ринку.

Облікова ставка є ключовим інструментом монетарної політики, через який Національний банк України впливає на вартість кредитних ресурсів і, відповідно, на інвестиційну активність суб'єктів господарювання. У сучасних умовах економіки, що функціонує в умовах воєнних ризиків і високої інфляційної волатильності, політика центрального банку має бути гнучкою та передбачуваною. Досвід Європейського

центрального банку та центральних банків країн Центральної та Східної Європи свідчить, що чітке прогнозування змін ключової ставки та прозора комунікація з ринком зменшують інфляційні очікування та ризики для інвесторів (Нуснаг, 2025). В Україні доцільно розробити механізм поступового пом'якшення облікової ставки у міру стабілізації макроекономічних показників, що дасть змогу здешевити кредити для бізнесу, стимулювати виробничу та інноваційну активність, не створюючи додаткового тиску на цінову стабільність.

Норми обов'язкових резервів впливають на рівень ліквідності банківської системи та на обсяг ресурсів, доступних для кредитування бізнесу. У країнах ЄС, зокрема в Польщі та Чехії, застосовується диференційований підхід, коли норми резервування для коштів у національній валюті нижчі, ніж для іноземних валют (De Crescenzo, Lepers, & Fannon, 2023). Для України доцільно впровадити схожу практику, що сприятиме дедоларизації економіки та стимулюватиме використання гривневих інструментів фінансування. Зниження нормативів резервування у стабільних макроекономічних умовах підвищить пропозицію кредитних ресурсів для суб'єктів господарювання, особливо малого та середнього бізнесу, який є ключовим драйвером економічного відновлення. Водночас у разі посилення інфляційного тиску або відтоку капіталу можливе тимчасове підвищення резервних вимог для збереження фінансової стабільності.

Валютна стабільність є фундаментом передбачуваного середовища для бізнесу та інвесторів. Національний банк України уже розпочав поетапну лібералізацію валютного ринку, орієнтуючись на стандарти ЄС і вимоги валютної інтеграції з Єврозоною. Для поліпшення ефективності валютного регулювання важливо забезпечити керовану гнучкість валютного курсу за прикладом країн Центральної та Східної Європи, де таргетування інфляції поєднується з мінімально необхідними інтервенціями для згладжування надмірних коливань. Паралельно, як стверджують Абель І. та Сіклош П., потрібно розвивати інструменти хеджування валютних ризиків для експортерів та імпортерів, зокрема через створення деривативних ринків, що широко застосовуються в ЄС (Abel & Siklos, 2023). Це дасть змогу зменшити валютні ризики для бізнесу та сприятиме довгостроковому плануванню фінансових потоків підприємств.

Процентні ставки є провідним засобом монетарної політики, який безпосеред-

ньо впливає на доступність фінансування для бізнесу та привабливість заощаджень у національній валюті. У країнах-членах ЄС центральні банки підтримують баланс між дохідністю депозитів і вартістю кредитних ресурсів, щоб стимулювати і споживчий, і інвестиційний попит. Для України важливо формувати конкурентне середовище на банківському ринку, що дозволить зменшити процентні спреди та зробити кредити для бізнесу доступнішими. З боку Національного банку України доцільно продовжити політику поступового зниження ставок за умови стабілізації інфляції та валютного ринку, а також розвивати програми портфельних гарантій, які знижують ризики банків при кредитуванні підприємств. Такий підхід, як показує досвід Польщі, Литви та Угорщини, значно посилює інвестиційну активність у малому та середньому бізнесі (Altavilla, Canova, & Ciccarelli, 2020).

Операції на відкритому ринку також важливий інструмент оперативного регулювання ліквідності в банківському секторі. У країнах-членах ЄС центральні банки активно використовують як класичні операції (купівля та продаж цінних паперів), так і нові інструменти рефінансування для стимулювання кредитування стратегічних секторів економіки (Andreeva & García-Rosada, 2021). Для України доцільно розширити спектр таких операцій, створюючи гнучкі механізми підтримки ліквідності банків, які фінансують проекти відбудови та модернізації. Також доцільно розвивати ринок державних цінних паперів, що дозволить поглибити фінансовий ринок і забезпечити додаткові джерела фінансування для економіки. Паралельне застосування операцій з купівлі та продажу активів у поєднанні з іншими інструментами монетарної політики дозволить Національному банку України ефективно підтримувати баланс між стабільністю фінансової системи та потребами економічного розвитку.

Загалом удосконалення монетарних важелів потребує комплексного підходу, що передбачає не лише технічне налаштування засобів, а й узгодження монетарної та фінансової політики, розвиток фінансового ринку та посилення комунікації з бізнесом і населенням. Досвід країн-членів ЄС свідчить, що ефективність монетарної політики зростає за умови прозорості, стабільності рішень і передбачуваності регуляторного середовища. Для України критично важливо інтегрувати ці принципи в поточну політику Національного банку України, щоб створити передумови для відновлення економічної активності, підвищення кон-

курентоспроможності бізнесу та стійкого економічного зростання.

Блок «Монетарні стимули» інфологічної моделі відображає комплекс засобів, спрямованих на зменшення фінансового навантаження на суб'єктів господарювання та стимулювання їх інвестиційної, інноваційної й виробничої активності. У сучасних умовах функціонування економіки України, що характеризується високим рівнем макроекономічної невизначеності, недостатньою ліквідністю банківського сектору та обмеженим доступом підприємств до дешевих фінансових ресурсів, застосування таких стимулів набуває стратегічного значення.

До ключових монетарних стимулів, що формують середовище підтримки бізнесу, з нашої точки зору, належать:

1. Пільгове кредитування – передбачає встановлення для пріоритетних галузей економіки, інноваційних стартапів та підприємств малого й середнього бізнесу кредитних ставок нижчих за ринкові. Така практика дозволяє зменшити вартість позикового капіталу та стимулює розвиток інвестиційних проєктів, сприяючи структурним перетворенням економіки.

2. Програми рефінансування для банків, що кредитують інноваційний бізнес – надають банківським установам доступ до дешевших ресурсів Національного банку України за умови спрямування цих коштів на фінансування інноваційних підприємств. Такий підхід сприяє підвищенню конкурентоспроможності національного виробника, активізує інноваційну діяльність та підвищує рівень технологічної готовності економіки.

3. Гарантійні фонди для малого та середнього бізнесу – забезпечують часткове покриття кредитних ризиків банків при фінансуванні підприємств із недостатньою кредитною історією або браком заставного майна. Це значно розширює можливості доступу до фінансування для суб'єктів малого та середнього підприємництва, що є рушійною силою економічного зростання.

У сучасних умовах воєнної та економічної нестабільності в Україні вдосконалення системи монетарних стимулів стає пріоритетним завданням для забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання. Ефективність таких інструментів, як пільгове кредитування, гарантійні фонди для малого та середнього бізнесу, а також програми рефінансування банків, безпосередньо залежить від узгодженої політики Національного банку України та Уряду. Досвід країн-членів ЄС, зокрема Німеччини,

Польщі та Франції, демонструє, що комплексне використання монетарних стимулів у поєднанні з реформами фінансового ринку та регуляторного середовища сприяє створенню умов для зростання інвестиційної активності, інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності бізнесу.

Пільгове кредитування є одним із найефективніших засобів стимулювання економічного розвитку, особливо в умовах обмеженого доступу бізнесу до дешевих фінансових ресурсів. В Україні така підтримка реалізується, зокрема, через державну програму «5-7-9%», проте її масштаб і охоплення залишаються недостатніми для повного задоволення потреб суб'єктів господарювання (Чубка & Курило, 2022). Покращення цього засобу має відбуватися шляхом розширення цільових напрямів кредитування, включно з фінансуванням інноваційних і експортно-орієнтованих проєктів, а також інтеграції цифрових платформ для швидшої обробки заявок. У країнах-членах ЄС, зокрема в Польщі, пільгове кредитування активно підтримується через партнерські програми державних банків розвитку та комерційних банків, що дає змогу знижувати кредитні ризики і забезпечувати стабільність кредитного портфеля навіть у кризових умовах (Rapięz, 2025).

Програми рефінансування для банків, що кредитують інноваційний бізнес, мають значний потенціал для стимулювання розвитку високотехнологічних секторів економіки України. У країнах-членах ЄС цей механізм активно використовується, наприклад, у Франції та Фінляндії, де центральні банки пропонують пільгові умови рефінансування для комерційних банків, які фінансують інноваційні та наукоємні проєкти (Benetton & Fantino, 2021). В Україні необхідно не лише збільшити обсяги таких програм, а й удосконалити критерії відбору проєктів, орієнтуючись на перспективні галузі, як-от інформатизація, «зелена» енергетика, біотехнології та агропереробка. Крім того, важливим є забезпечення прозорого моніторингу ефективності використання таких коштів, щоб уникнути зловживань і спрямувати ресурси в найбільш перспективні напрями.

Створення та розвиток гарантійних фондів для малого та середнього бізнесу є ще одним дієвим механізмом, який потребує активнішого впровадження в Україні. З урахуванням високого рівня кредитних ризиків, що загострилися в умовах війни, гарантійні фонди можуть стати ефективним інструментом покриття частини

зобов'язань позичальників перед банками, стимулюючи фінансові установи до активнішого кредитування малого й середнього бізнесу. Європейський досвід, зокрема Німеччини та Італії, демонструє, що державні гарантійні механізми знижують рівень ризиків та підвищують доступність фінансування навіть для стартапів і підприємств, які не мають достатнього забезпечення (Core & De Marco, 2023). В Україні доцільно створити єдину національну платформу гарантійних засобів, координовану Національним банком України та Міністерством фінансів України, із залученням коштів міжнародних фінансових організацій, таких як Європейський інвестиційний банк або ЄБРР.

Удосконалення монетарних стимулів потребує також гармонізації з фіскальною політикою та загальною стратегією післявоєнного відновлення економіки України. Зокрема, важливо забезпечити синергію між програмами кредитування та державною підтримкою бізнесу, включно з податковими пільгами та грантовими інструментами. Крім того, необхідно активніше залучати міжнародні фінансові ресурси та технічну допомогу для розширення масштабів програм підтримки, що дозволить інтегрувати українські підприємства в європейські ланцюги доданої вартості.

З огляду на досвід країн-членів ЄС, ефективне використання монетарних стимулів можливе лише за умови стабільної макроекономічної ситуації, прогнозованої монетарної політики та довіри бізнесу й населення до фінансової системи. Саме тому Національний банк України має зосередитися не лише на коригуванні окремих інструментів, але й на формуванні стабільного фінансового середовища, що стане фундаментом для відновлення економіки та сталого розвитку суб'єктів господарювання в Україні.

Блок «Процеси трансформації» в інфологічній моделі виступає ключовим елементом, що забезпечує якісні зрушення у фінансово-економічній системі та безпосередньо впливає на розвиток суб'єктів господарювання в Україні. Цей блок охоплює комплекс структурних, фінансових та інституційних змін, спрямованих на підвищення ефективності використання капіталу, активізацію інвестиційних процесів, а також підтримку інноваційних рішень і цифрової трансформації бізнес-середовища.

1. Зниження вартості капіталу є фундаментальним фактором для розширення можливостей підприємницької діяльності

та стимулювання економічного зростання. Оптимізація процентних ставок, розвиток механізмів рефінансування та підвищення конкуренції у фінансовому секторі сприяють зменшенню фінансового навантаження на бізнес. Для українських суб'єктів господарювання зазначене, на наш погляд, повинно означати:

- зростання доступності кредитних ресурсів для малого та середнього бізнесу;
- можливість реалізації масштабних інвестиційних проєктів у промисловості, сільському господарстві та сфері послуг;
- збільшення фінансової стабільності підприємств за рахунок скорочення витрат на обслуговування боргу.

2. Стимулювання інвестиційних потоків передбачає комплекс заходів, спрямованих на активізацію залучення приватного та інституційного капіталу в реальний сектор економіки. Основними заходами, з нашої точки зору, виступають:

- запровадження фінансових стимулів для інвесторів;
- створення прозорого та прогнозованого регуляторного середовища;
- підтримка ДПП як засобу спільного фінансування масштабних проєктів;
- залучення зовнішніх інвестицій за рахунок розвитку ринку цінних паперів та лібералізації валютного регулювання.

Для України такі процеси є особливо актуальними в умовах потреби відновлення економіки після воєнних викликів, оскільки формування стабільного інвестиційного клімату сприяє модернізації виробничих потужностей, зростанню продуктивності праці та розвитку експортного потенціалу.

3. Інноваційна активність суб'єктів господарювання є рушійною силою довгострокового економічного зростання. Ми вважаємо, що підтримка інновацій у рамках трансформаційних процесів передбачає:

- створення сприятливого середовища для розвитку наукових досліджень і технологічних стартапів;
- інтеграцію бізнесу та наукових установ для спільної розробки інноваційних продуктів;
- розбудову інноваційної інфраструктури, включаючи технопарки, інкубатори та акселератори;
- фінансування інноваційних проєктів через грантові програми та спеціалізовані венчурні фонди.

4. Цифровізація є стратегічним вектором сучасної трансформації бізнесу та фінансової системи. У контексті України зазначене, на нашу думку, означає комп-

лексне впровадження цифрових технологій у всі аспекти господарської діяльності, зокрема:

- автоматизацію бізнес-процесів та інтеграцію інформаційних систем управління;
- розвиток фінтех-рішень для спрощення доступу до фінансових послуг;
- створення платформ електронної комерції та цифрових маркетплейсів;
- удосконалення державних електронних сервісів, таких як «Дія», що підвищують прозорість і зручність взаємодії бізнесу з органами влади.

Цифрова трансформація забезпечує зростання продуктивності, оптимізацію витрат та розширення ринкових можливостей, що є критично важливим для підвищення глобальної конкурентоспроможності українських суб'єктів господарювання.

У сучасних умовах економічної нестабільності, пов'язаної з воєнною агресією та структурними дисбалансами фінансового сектору, процеси трансформації національної економіки набувають критичного значення для підтримки сталого розвитку суб'єктів господарювання.

Одним із ключових напрямів таких трансформацій є оптимізація вартості капіталу, яка визначає фінансову доступність ресурсів для бізнесу. Національний банк України, здійснюючи монетарну політику, може впливати на вартість капіталу через регулювання облікової ставки, програм пільгового кредитування та рефінансування банків, що кредитують інноваційні та стратегічні сектори економіки. Зниження вартості капіталу стимулює залучення фінансових ресурсів для модернізації виробничих процесів, розширення виробництва та впровадження нових технологій. Досвід країн-членів ЄС, зокрема Німеччини та Польщі, демонструє, що державне регулювання процентних ставок і кредитних програм у поєднанні зі стимулюванням приватних інвестицій значно знижує фінансові бар'єри для господарюючих суб'єктів (Carvelli, Bartoloni, & Baussola, 2024).

Стимулювання інвестиційних потоків є важливою умовою активізації економічної діяльності та розвитку малих і середніх підприємств. У ЄС використовуються комплексні механізми, включно з державними інвестиційними фондами, гарантійними та венчурними програмами, які сприяють направленню ресурсів у пріоритетні галузі (Малахова, Хобта, & Гончар, 2021). В Україні доцільно інтегрувати аналогічні підходи, поєднуючи пільгове кредитування, державні гарантії та рефінансування банків

з розвитком фінансових ринків, що дозволить залучати як внутрішні, так і зовнішні інвестиції. Особливу увагу слід приділяти стимулюванню прямих іноземних інвестицій через спрощення регуляторних процедур та підвищення прозорості інвестиційного середовища, що забезпечить довгострокову фінансову стабільність і конкурентоспроможність економічних агентів.

Стимулювання інноваційної активності є одним із пріоритетів післявоєнного економічного відновлення. Інновації забезпечують підвищення продуктивності, розвиток високотехнологічних секторів і створення нових робочих місць. Національний банк України у взаємодії з урядовими інститутами може впливати на розвиток інновацій через цільове кредитування, програми рефінансування та підтримку венчурних ініціатив, що фінансують стартапи та наукоємні підприємства. Досвід країн-членів ЄС показує, що підтримка інноваційних проєктів у поєднанні з податковими пільгами, грантами та розвитком технологічних кластерів створює сприятливе середовище для зростання високотехнологічного бізнесу та підвищення його конкурентоспроможності (Veugelers, 2021).

Цифровізація є важливою складовою трансформаційного процесу, оскільки підвищує ефективність управління фінансовими ресурсами, оптимізує процеси кредитування та забезпечує прозорість і доступність фінансових послуг (Shcherban, Noblyk, Chernychko, Pigosh, & Kozyk, 2025). Національний банк України вже запроваджує цифрові платформи для подання заявок на пільгові кредити та моніторингу використання рефінансування, проте необхідно масштабувати ці інструменти, включаючи електронні системи гарантування кредитів та аналітичні платформи для оцінки ризиків. Досвід країн ЄС свідчить, що цифровізація фінансових процесів значно скорочує трансакційні витрати, підвищує швидкість обслуговування та сприяє залученню більшого кола учасників ринку, включно з малим і середнім бізнесом.

Інтегроване впровадження цих трансформаційних процесів у поєднанні з монетарною політикою Національного банку України та іншими регуляторними інструментами дозволяє створити сприятливе фінансове середовище для суб'єктів господарювання. Це сприятиме не лише економічному відновленню країни, а й довгостроковому підвищенню конкурентоспроможності бізнесу, розвитку інноваційного потенціалу та інтеграції української економіки у європейські фінансові та інвестиційні системи.

Блок «Очікувані результати» інфологічної моделі, що характеризує ефективність застосування монетарних важелів і стимулів розвитку суб'єктів господарювання в Україні, відображає комплекс цільових індикаторів, які свідчать про вплив монетарної політики на мікро- та макроекономічні процеси. У цьому контексті ефективність визначається за системою кількісних та якісних показників, що інтегрують фінансово-економічний стан суб'єктів господарювання, їхню інноваційну активність, рівень продуктивності праці та здатність забезпечувати сталий розвиток у динамічному ринковому середовищі.

1. Підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Одним із ключових індикаторів ефективності монетарних важелів є зростання конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому та зовнішньому ринках. Це досягається завдяки стабілізації грошово-кредитних умов, які сприяють доступу до дешевших фінансових ресурсів, оптимізації витрат на обслуговування боргових зобов'язань та інвестиційному розвитку.

Індикаторами підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів, на наш погляд, можуть виступати: розширення частки продукції українських підприємств на зовнішніх ринках; збільшення кількості експортно орієнтованих підприємств; скорочення витрат виробництва завдяки технологічним інноваціям; зростання обсягів залучення іноземних інвестицій. Загалом узгодження монетарних засобів із потребами бізнесу формує сприятливе середовище для підвищення конкурентоспроможності в умовах глобалізації економіки.

2. Зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання. Реалізація ефективних монетарних механізмів дозволяє підприємствам зміцнити свою фінансову стійкість та стабільність грошових потоків. Забезпечення доступу до кредитних ресурсів за прийнятними ставками та розвиток інвестиційного потенціалу сприяють підвищенню ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання.

Індикаторами зміцнення фінансового стану, ми вважаємо, можуть слугувати: збільшення рівня рентабельності активів та власного капіталу; зростання коефіцієнта покриття боргових зобов'язань; покращення кредитних рейтингів підприємств; зменшення рівня проблемної заборгованості у фінансовому секторі. У цілому покращення фінансового стану відображає синергію монетарних важелів і стимулів із фінансовими стратегіями бізнесу, що за-

безпечує їхню стійкість навіть за умов нестабільного економічного середовища.

3. Зростання продуктивності праці та обсягів виробництва. Оптимальні грошово-кредитні умови стимулюють підприємства до впровадження сучасних технологій, модернізації виробничих потужностей та підвищення кваліфікації персоналу. Це прямо впливає на зростання продуктивності праці та збільшення обсягів виробництва.

Індикаторами підвищення продуктивності праці та збільшення обсягів виробництва, з нашої точки зору, можуть бути: зростання середньої продуктивності праці на одного працівника; збільшення частки високотехнологічної продукції у загальному обсязі виробництва; розширення виробничих потужностей та модернізація основних засобів; скорочення енерговитратності виробничих процесів. Ці результати демонструють здатність монетарних стимулів забезпечувати довгострокову конкурентну перевагу підприємств через інноваційний розвиток та ефективне використання ресурсів.

4. Досягнення показників сталого розвитку. Збалансоване застосування монетарних важелів і стимулів спрямоване не лише на економічне зростання, але й на забезпечення сталого розвитку, що інтегрує економічну, соціальну та екологічну складові.

Індикаторами досягнення цілей сталого розвитку, на нашу думку, можуть виступати: зростання частки «зелених» інвестицій у загальному інвестиційному портфелі; впровадження екологічно безпечних технологій у виробництві; підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу; досягнення цілей сталого розвитку у корпоративних стратегіях. Такі результати відображають, що ефективна монетарна політика може бути каталізатором переходу економіки до інноваційно-екологічної моделі розвитку, де фінансові стимули узгоджуються з глобальними тенденціями сталого розвитку.

Загалом блок «Очікувані результати» інфологічної моделі підкреслює роль монетарних важелів і стимулів як засобів стимулювання сталого економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості суб'єктів господарювання, а також інтеграції інноваційних та екологічних принципів у корпоративні стратегії.

Узагальнюючи дослідження ролі монетарних важелів і стимулів у підвищенні конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні, слід підкреслити, що ефективне функціонування національної еконо-

міки неможливе без комплексного, системного підходу до формування монетарного середовища. Запропонована інфологічна модель оптимізації монетарних засобів дозволяє узгодити ключові вхідні параметри, інструменти регулювання, трансформаційні механізми та очікувані результати, що забезпечує підвищення прозорості, передбачуваності та ефективності економічної діяльності. Досвід країн-членів ЄС демонструє, що тісна координація монетарної та фінансової політики, розвиток ринку капіталу, застосування макропруденційних інструментів і прозора комунікація з бізнесом і населенням суттєво посилюють вплив монетарних стимулів на стійке зростання економіки. Враховуючи отримані результати, логічним наступним кроком дослідження є обґрунтування покращення фінансових важелів і стимулів, адже ефективне поєднання монетарних та фінансових засобів створює комплексну політику підтримки сталого розвитку суб'єктів господарювання, що підтверджується європейським досвідом інтеграції бюджетних стимулів з інвестиційними, податковими та структурними заходами.

Висновки. У результаті проведеного дослідження доведено, що ефективність функціонування бізнесу значною мірою визначається здатністю монетарної політики забезпечувати баланс між стабільністю грошово-кредитного середовища та потребами реального сектору в доступних фінансових ресурсах. Запропонована інфологічна модель удосконалення монетарних важелів і стимулів дозволяє систематизувати ключові вхідні параметри, засоби та трансформаційні механізми, що формують конкурентоспроможність підприємницьких структур. Її практичне значення полягає у можливості уніфікації даних про фактори монетарної політики, визначення пріоритетних напрямів її впливу, адаптації європейського досвіду до національних умов та забезпечення узгодженості з цілями сталого розвитку.

Обґрунтовано, що вдосконалення монетарних інструментів має поєднуватися з фінансовою координацією, розвитком фінансового ринку, підвищенням прозорості комунікацій Національного банку України із іншими економічними агентами та формуванням передбачуваних соціально-економічних очікувань бізнесу й населення. Особливе значення мають макропруденційні інструменти, стимулювання інноваційних інвестицій, а також розвиток партнерських програм із європейськими фінансовими інституціями для зниження вартості капіталу.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на поглиблене дослідження взаємозв'язку між монетарною політикою та структурною перебудовою економіки, аналіз ефективності гібридних фінансових інструментів для підтримки малого та середнього

бізнесу, а також розроблення механізмів інтеграції української монетарної моделі з інституційними рамками ЄС. Це забезпечить більш стійку базу для економічного відновлення та довгострокової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

References

1. Veugelers, R. (2021). *Research and innovation policies and productivity growth*. Brussels: Bruegel.
2. Carvelli, G., Bartoloni, E., & Baussola, M. (2024). Monetary policy and innovation in Europe: An SVAR approach. *Finance Research Letters*, 66. doi.org/10.1016/j.frl.2024.105730
3. De Crescenzo, A., Lepers, E., & Fannon, Z. (2023). Assessing the Effectiveness of Currency-Differentiated Tools: The Case of Reserve Requirements. *International Journal of Central Banking*, 19(5), 439-492.
4. Core, F., & De Marco, F. (2023). Information Technology and Credit: Evidence from Public Guarantees. *Management Science*, Forthcoming, 2. doi: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3604114
5. Malakhova, Yu. A., Khobta, M. O., & Honchar, T. M. (2021). Foreign experience of stimulation investment activity of enterprises. *Efektivna ekonomika*, 2. doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.91 (in Ukrainian)
6. Lehofer, W., & Hanina, K. (2024). *Recovery and Resilience Plans and the involvement of stakeholders*. Strasbourg: European Parliament.
7. Altavilla C., Canova, F., & Ciccarelli, M. (2020). Mending the broken link: Heterogeneous bank lending rates and monetary policy pass-through. *Journal of Monetary Economics*, 110, 81-98. doi.org/10.1016/j.jmoneco.2019.01.001
8. Andreeva, D. C., & García-Posada, M. (2021). The impact of the ECB's targeted long-term refinancing operations on banks' lending policies: The role of competition. *Journal of Banking & Finance*, 122. doi.org/10.1016/j.jbankfin.2020.105992
9. Benetton, M., & Fantino, D. (2021). Targeted monetary policy and bank lending behavior. *Journal of Financial Economics*, 142 (1), 404-429. doi.org/10.1016/j.jfineco.2021.05.002
10. Čehajić, A., & Košak, M. (2022). Bank lending and small and medium-sized enterprises' access to finance – Effects of macroprudential policies. *Journal of International Money and Finance*, 124. doi.org/10.1016/j.jimonfin.2022.102612
11. Feiner Solís, F. (2023). The effectiveness and risks of expansive monetary policy under financialization. *Journal of Post Keynesian Economics*, 47 (3), 508-541. doi.org/10.1080/01603477.2023.2178461
12. Abel, I., & Siklos, P. (2023). Macroeconomic Risks and Monetary Policy in Central European Countries: Parallels in the Czech Republic, Hungary, and Poland. *Risks*, 11. doi.org/10.3390/risks11110200
13. Ma, Yong, & Lin, Xingkai. (2016). Financial development and the effectiveness of monetary policy. *Journal of Banking & Finance*, 68, 1-11. doi.org/10.1016/j.jbankfin.2016.03.002
14. Papież, R. (2025). Commercial bank lending to climate-sensitive sectors in Poland. *Geomatics, Landmanagement and Landscape*, 2, 49-59. doi.org/10.15576/GLL/204670

Список використаної літератури

1. Veugelers R. Research and innovation policies and productivity growth : working paper 08/2021. Brussels : Bruegel, 2021. 35 p.
2. Carvelli G., Bartoloni E., Baussola M. Monetary policy and innovation in Europe: An SVAR approach. *Finance Research Letters*. 2024. Vol. 66. doi.org/10.1016/j.frl.2024.105730
3. De Crescenzo A., Lepers E., Fannon Z. Assessing the Effectiveness of Currency-Differentiated Tools: The Case of Reserve Requirements. *International Journal of Central Banking*. 2023. Vol. 19(5). Pp. 439-492.
4. Core F., De Marco F. Information Technology and Credit: Evidence from Public Guarantees. *Management Science*, Forthcoming. 2023. Vol. 2. DOI: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3604114
5. Малахова Ю. А., Хобта М. О., Гончар Т. М. Зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної активності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. №2. doi.org/10.32702/2307-2105-2021.2.91
6. Lehofer W., Hanina K. Recovery and Resilience Plans and the involvement of stakeholders. Strasbourg : European Parliament, 2024. 22 p.
7. Altavilla C., Canova F., Ciccarelli M. Mending the broken link: Heterogeneous bank lending rates and monetary policy pass-through. *Journal of Monetary Economics*. 2020. Vol. 110. Pp. 81-98. doi.org/10.1016/j.jmoneco.2019.01.001
8. Andreeva D. C., García-Posada M. The impact of the ECB's targeted long-term refinancing operations on banks' lending policies: The role of competition. *Journal of Banking & Finance*. 2021. Vol. 122. doi.org/10.1016/j.jbankfin.2020.105992
9. Benetton M., Fantino D. Targeted monetary policy and bank lending behavior. *Journal of Financial Economics*. 2021. Vol. 142. Is. 1. Pp. 404-429. doi.org/10.1016/j.jfineco.2021.05.002
10. Čehajić A., Košak M. Bank lending and small and medium-sized enterprises' access to finance – Effects of macroprudential policies. *Journal of International Money and Finance*. 2022. Vol. 124. doi.org/10.1016/j.jimonfin.2022.102612
11. Feiner Solís F. The effectiveness and risks of expansive monetary policy under financialization. *Journal of Post Keynesian Economics*. 2023. Vol. 47 (3). Pp. 508-541. doi.org/10.1080/01603477.2023.2178461
12. Abel I., Siklos P. Macroeconomic Risks and Monetary Policy in Central European Countries: Parallels in the Czech Republic, Hungary, and Poland. *Risks*. 2023. Vol. 11. doi.org/10.3390/risks11110200
13. Ma Yong, Lin Xingkai. Financial development and the effectiveness of monetary policy. *Journal of Banking & Finance*. 2016. Vol. 68. Pp. 1-11. doi.org/10.1016/j.jbankfin.2016.03.002
14. Papież R. Commercial bank lending to climate-sensitive sectors in Poland. *Geomatics, Landmanagement and Landscape*. 2025. No. 2. Pp. 49-59. doi.org/10.15576/GLL/204670

15. Kaserer, Chr., & Trebel, V. (2024). The EU prospectus regulation and its impact on SME listings. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 93. doi.org/10.1016/j.intfin.2024.101983
16. Hyncar, A. (2025). Central Bank Transparency and Long-term Inflation Expectations: Evidence from the Czech National Bank. *IE University IE International Policy Review – Economics Chapter*, 6 (1). Retrieved from https://ipr.blogs.ie.edu/wp-content/uploads/sites/574/2025/02/EPR-ECHO1-02.pdf?utm_source=chatgpt.com
17. Canofari, P., Di Bartolomeo, G., & Messori, M. (2023). *An effective policy mix for the EU's postpandemic challenges*. Brussels: European Union.
18. Ascari, G., Bonam, D., Mori, L., & Smadu, A. (2025). *Fiscal Policy and Inflation in the Euro Area*. Amsterdam: De Nederlandsche Bank. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5183933>
19. Kovalenko, V., Slatvinska, M., Sheludko, S., Beskrovnyi, O., & Cherkashyna, K. (2024). Monetary and fiscal coordination in Ukraine and its impact on economic growth under the conditions of marital state. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2 (55), 9-19. doi.org/10.55643/fcactp.2.55.2024.4352
20. Chernetskyi, K. Yu. (2025). Ukraine's currency policy under conditions of financial turbulence. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*, 2 (16), 267-276. doi: <http://doi.org/10.32750/2025-0225> (in Ukrainian)
21. Shkolnyk, I. O., & Ohorilko, Y. M. (2023). International Experience and Implementation of the Monetary Regime of Inflation Targeting in Ukraine. *Problemy ekonomiky*, 3 (57), 227-236. doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-227-236 (in Ukrainian)
22. Klopov, I., & Ohrenych, J. (2024). The model of economic recovery of Ukraine in the post-war period: the strategy of the economic miracle. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10 (5), 184-191. doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-5-184-191
23. Chubka, O. M., & Kurylo, O. B. (2022). Features of the Program implementation "Affordable loans 5-7-9": regional aspect. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, 2 (31), 116-121. doi.org/10.32840/2522-4263/2022-2-20 (in Ukrainian)
24. Shcherban, T., Hoblyk, V., Chernychko, T., Pigosh, V., & Kozyk, I. (2025). Assessment of the digital transformation of Ukraine's economy: Challenges, opportunities, and strategic prospects. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University Series Economics*, 12 (1), 159-168. doi.org/10.52566/msu-econ1.2025.159
25. Mirza, N., Naqvi, B., Rizvi, S. K. A., & Boubaker, S. (2023). Exchange rate pass-through and inflation targeting regime under energy price shocks. *Energy Economics*, 124. doi.org/10.1016/j.eneco.2023.106761
26. OECD (2022). *Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Financial Market Conditions and Resilience: Assessment of Global Financial Markets*. Paris: OECD Publishing. doi.org/10.1787/879c9322-en
27. Lipton, A. (2016). Modern Monetary Circuit Theory, Stability of Interconnected Banking Network, and Balance Sheet Optimization for Individual Banks. *International Journal of Theoretical and Applied Finance*, 19. doi.org/10.1142/S0219024916500345
28. Serri, M., Caldarelli, G., & Cimini, G. (2016). How the interbank market becomes systemically dangerous: an agent-based network model of financial distress propagation. *The Journal of Network Theory in Finance*, 3. doi.org/10.21314/JNTF.2017.025
15. Kaserer Chr., Trebel V. The EU prospectus regulation and its impact on SME listings. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*. 2024. Vol. 93. doi.org/10.1016/j.intfin.2024.101983
16. Hyncar A. Central Bank Transparency and Long-term Inflation Expectations: Evidence from the Czech National Bank. *IE University IE International Policy Review – Economics Chapter*. 2025. Vol. 6. Is. 1. URL: https://ipr.blogs.ie.edu/wp-content/uploads/sites/574/2025/02/EPR-ECHO1-02.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 01.09.2025).
17. Canofari P., Di Bartolomeo G., Messori M. An effective policy mix for the EU's postpandemic challenges. Brussels: European Union, 2023. 30 p.
18. Ascari G., Bonam D., Mori L., Smadu A. Fiscal Policy and Inflation in the Euro Area: Working Paper Forthcoming. Amsterdam: De Nederlandsche Bank, 2025. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5183933>
19. Kovalenko V., Slatvinska M., Sheludko S., Beskrovnyi O., Cherkashyna K. Monetary and fiscal coordination in Ukraine and its impact on economic growth under the conditions of marital state. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2024. Vol. 2 (55). Pp. 9-19. doi.org/10.55643/fcactp.2.55.2024.4352
20. Чернецький К. Ю. Валютна політика України в умовах фінансової турбулентності. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2025. №2 (16). С. 267-276. DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0225>
21. Школьник І. О., Огорілко Ю. М. Міжнародний досвід і впровадження монетарного режиму інфляційного таргування в Україні. *Проблеми економіки*. 2023. №3 (57). С. 227-236. doi.org/10.32983/2222-0712-2023-3-227-236
22. Klopov I., Ohrenych J. The model of economic recovery of Ukraine in the post-war period: the strategy of the economic miracle. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. Vol. 10. No. 5. Pp. 184-191. doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-5-184-191
23. Чубка О. М., Курило О. Б. Особливості реалізації Програми «Доступні кредити 5-7-9»: регіональний аспект. *Приазовський економічний вісник*. 2022. Вип. 2 (31). С. 116-121. doi.org/10.32840/2522-4263/2022-2-20
24. Shcherban T., Hoblyk V., Chernychko T., Pigosh V., Kozyk I. Assessment of the digital transformation of Ukraine's economy: Challenges, opportunities, and strategic prospects. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University Series Economics*. 2025. Vol. 12. No. 1. Pp. 159-168. doi.org/10.52566/msu-econ1.2025.159
25. Mirza N., Naqvi B., Rizvi S. K. A., Boubaker S. Exchange rate pass-through and inflation targeting regime under energy price shocks. *Energy Economics*. 2023. Vol. 124. doi.org/10.1016/j.eneco.2023.106761
26. Impacts of the Russian Invasion of Ukraine on Financial Market Conditions and Resilience: Assessment of Global Financial Markets. Paris: OECD Publishing, 2022. 65 p. doi.org/10.1787/879c9322-en
27. Lipton A. Modern Monetary Circuit Theory, Stability of Interconnected Banking Network, and Balance Sheet Optimization for Individual Banks. *International Journal of Theoretical and Applied Finance*. 2016. Vol. 19. doi.org/10.1142/S0219024916500345
28. Serri M., Caldarelli G., Cimini G. How the interbank market becomes systemically dangerous: an agent-based network model of financial distress propagation. *The Journal of Network Theory in Finance*. 2016. Vol. 3. doi.org/10.21314/JNTF.2017.025

29. Valdivia Coria, J. D., & Valdivia Coria, D. D. (2019). Leaning against the wind: Effects of macroprudential policy on sectoral. *Journal of Economics Library*, 6 (4), 247-266. doi. org/10.1453/jel.v6i4.2001
29. Valdivia Coria J. D., Valdivia Coria D. D. Leaning against the wind: Effects of macroprudential policy on sectoral. *Journal of Economics Library*. 2019. Vol. 6, No. 4. Pp. 247-266. doi. org/10.1453/jel.v6i4.2001

Anatolii Kovalov*,
D.Sc. (Economics), Professor
rector@oneu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6128-7012>

Valerii Ivanov*,
PhD student
IvanovValerii@proton.me
<https://orcid.org/0009-0003-7260-7370>

*Odesa National Economics University, 7, Preobrazhenska str., Odesa, 65082, Ukraine

IMPROVEMENT OF MONETARY LEVERS AND INCENTIVES TO INCREASE THE COMPETITIVENESS OF BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

Abstract. The study aims to justify the theoretical and methodological foundations and to develop an infological model for improving monetary levers and incentives to enhance the competitiveness of business entities in Ukraine. We find that the effective functioning of entrepreneurial structures largely depends on the predictability and adaptability of monetary policy, which integrates into the national strategy for sustainable development. We propose an infological model for improving monetary levers and incentives, which includes five interconnected blocks: input parameters, monetary levers, monetary incentives, transformation processes, and expected outcomes. We demonstrate that the effective use of the discount rate, reserve requirements, currency regulation, interest rates, and open market operations contributes to the stabilization of the financial environment and stimulates business development. We argue that, under conditions of war risks and global economic uncertainty, the strategic combination of a predictable monetary trajectory with targeted fiscal and investment programs reduces the cost of capital, expands long-term resources, and ensures sustainable recovery of entrepreneurial activity. We integrate international experience, particularly from EU countries, with national economic specifics to enhance the effectiveness of monetary transmission mechanisms and improve the predictability of the environment for investors and businesses. The study results have practical significance for designing strategic decisions in monetary policy, adapting fiscal instruments, developing the capital market, and implementing macroprudential mechanisms that support innovative transformations, ecological orientation, and expanded investment opportunities for business entities. The proposed model can serve to increase the efficiency of state regulation, ensure macroeconomic stability, and support the competitiveness of national business under economic and geopolitical challenges.

Keywords: *Monetary Policy, Monetary Levers, Monetary Incentives, Competitiveness of Business Entities, Infological Model.*

JEL Classification: E52; E58; L53; O43.

In cites: Kovalov, A., & Ivanov, V. (2025). Improvement of Monetary Levers and Incentives to Increase The Competitiveness of Business Entities in Ukraine. *Social Economics*, 71, 169–186. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-71-15> (In Ukrainian)

Authors Contribution: All authors have contributed equally to this work

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу.

Конфлікт інтересів: автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів

The article was received by the editors 26.07.2025.

The article is recommended for printing 30.08.2025.

Published 30.09.2025

Стаття надійшла до редакції 26.07.2025 р.

Стаття рекомендована до друку 30.08.2025 р.

Опубліковано 30.09.2025